

Prireditev ob 60-letnici Goriškega muzeja.
Foto: Boris Slokar, Nova Gorica, 27. 12. 2012

Razstava Lutke sveta avtorice Darje Skrt na gradu Kromberk.
Foto: Boris Slokar, Nova Gorica, 27. 12. 2012

OB ŠESTDESETLETNICI GORIŠKEGA MUZEJA

Leta 2012 je Goriški muzej z nekoliko grenkobe obeležil 60-letnico ustanovitve in svojega delovanja na območju zahodne Slovenije. Prireditev z odprtjem vrste razstav je v prenovljenih razstavnih prostorih gradu Kromberk namreč potekala brez direktorja Andreja Malniča, ki je na okrevanju v bolnišnici. Tako smo večer tik pred koncem starega leta 2012 s prireditvijo, ki je napolnila grajske prostore, zasnovali tudi kot neke vrste oddolžitve direktorju, v dobri meri zaslužnemu za novo stopničko v razvoju Goriškega muzeja in začetek muzejskega delovanja na novih temeljih. Goriški muzej je namreč leta 2012 dobil novo upravno stavbo kustodiata v kompleksu vile Bartolomei v Solkanu. Poleg upravnih prostorov in pisarn kustodiata sta nove prostore dobila tudi knjižnica in oddelek za dokumentacijo. Kompleks vile Bartolomei, kjer so že prostori restavratorskih in konservatorskih delavnic ter v osrednjem prostoru razstavnih prostorov, se tako počasi oblikuje v muzejski center, ki bo s svojo lego in z dejavnostjo simbolično povezoval preteklost s sodobnostjo, Solkan kot staro naselje in Novo Gorico kot sodobno mesto. Andrej Malnič bi s svojimi zamislimi gotovo pripomogel, da bi se muzejski center Goriškega muzeja še naprej učinkovito razvijal. S preselitvijo upravne dejavnosti, knjižnice ter dokumentacijskega oddelka v Solkan se je v gradu Kromberk sprostilo osem prostorov, ki smo jih prenovili v nove razstavne prostore. Ob koncu leta smo tako odprli prenovljeno prvo nadstropje, ki je zaživelo v meščanskem duhu z razstavo Meščanstvo na Goriškem med vrednotami in konflikti ob prelomu 19. in 20. stoletja. V drugem nadstropju pa so bile, poleg že obstoječih razstav o slovenskih vojakih v avstro-ogrskih planinskih polkih med prvo svetovno vojno, o fotografu in podjetniku Francu Stresu iz Kobarida in o primorskem duhovniku in skladatelju Vinku Vodopivcu, odprte še nove razstave. Zgodovinarica Tanja Gomiršek je pripravila razstavo o Mirku Brezavščku, dijaku iz Brd, ki je bil zaradi upora proti fašizmu zaprt v fašističnih zaporih in je za posledicami umrl – njegovo zgodbo je opisal Franc Bevk v povesti

Črni brajce. Etnologinja Darja Skrt je predstavila donacijo Vande Garlatti-Krampl, bogato zbirko spominkov – lutk v nošah, ki na zanimiv način povežejo narode, kulture in rase vseh celin in jih tako približajo obiskovalcu. Umetnostna zgodovinarica Katarina Brešan pa je obdelala 40 oleografij¹ z začetka 20. stoletja, ki jih je družina Klančič iz Mirna podarila skupaj z drugimi predmeti iz zbirke pokojnega očeta Otona Klančiča.

Obletnico muzeja je strokovno predstavil tudi dolgoletni ravnatelj muzeja, Branko Marušič, ki je muzej prevzel, ko se je ta začel oblikovati v razvito strokovno institucijo – direktor muzeja je bil med letoma 1965 in 1987. Branko Marušič je muzej oblikoval v strokovnem, kadrovskem in prostorskem smislu, v njegovem času je zaživel kot pomembna kulturna ustanova ob nekdanji jugoslovansko-italijanski meji, ki je delovala na prostoru od Trente do Krasa in iskala poti tudi v zamejski prostor.

Čeprav segajo korenine muzealstva na Goriškem v sredo 19. stoletja in je Gorica dobila prvi deželni muzej leta 1861, je slovenska skupnost na Goriškem dolgo čakala na svoj muzej. Slovenski intelektualci v Gorici so kot člani Muzejskega društva že pred prvo svetovno vojno zbirali predmete kulturne dediščine za muzej. Prva svetovna vojna je preprečila ustanovitev muzeja, zbrani predmeti so se porazgubili, po vojni pa so bili s prevlado fašistične oblasti v tedanji italijanski državi prepovedani slovenski jezik in vse kulturne dejavnosti. Vendar je ideja o zbiranju in raziskovanju kulturne dediščine, s posebnim poudarkom na ljudski dediščini, ki je izkazovala identiteto slovenskega etničnega ozemlja, živela dalje in priložnost dobila po drugi svetovni vojni in priključitvi Primorske matični domovini v okviru tedanje Jugoslavije. Začetki so bili težki, Goriška je z novo mejo izgubila kulturno in ekonomsko središče, nova oblast je na novo postavljala tako mesto Novo Gorico kot tudi kulturne institucije, med

1 Oleografija: barvna reprodukcijaska tehnika, ki posnema oljnato sliko.

Razstava oleografij avtorice Katarine Brešan.
Foto: Boris Slokar, Nova Gorica, 27. 12. 2012

Razstava o Mirku Brezavščku avtorice Tanje Gomiršek.
Foto: Boris Slokar, Nova Gorica, 27. 12. 2012

njimi muzej, študijsko knjižnico in arhiv. Od skromnih začetkov po ustanovitvi leta 1952, ko je muzej predstavljal pravzaprav le en človek, Ludvik Zorzut, ki je bil s 1. januarjem 1952 imenovan za upravnika Okrajnega muzeja in arhiva, se je v naslednjih desetletjih razvil v pomembno muzejsko institucijo pokrajinskega značaja. Po upravni odločbi o ustanovitvi Okrajnega muzeja, ki jo je 5. septembra 1952 izdal OLO (Okrajni ljudski odbor) Gorica, se je muzej skupaj z arhivom in s študijsko knjižnico vselil v prostore Osnovne šole v Solkanu. Leta 1955 se je muzej preselil v grad Kromberk, ki je bil takrat še v zelo slabem stanju; grad je oba porušena stolpa in novo podobo dobil ob koncu sedemdesetih let.

Danes Goriški muzej deluje na območju zgodovinske Goriške in dvanajstih primorskih občin. Povezuje se s sorodnimi italijanskimi kulturnimi ustanovami v Furlaniji-Juljski krajini. Goriški muzej kot kompleksen muzej pokriva področja zgodovine, umetnostne in kulturne zgodovine, arheologije, etnologije, obsega razvit restavratorski in konservatorski oddelek, bogato domoznansko muzejsko knjižnico, dokumentacijski oddelek z avdiovizualno dokumentacijo in oblikovalski oddelek ter seveda urejene depoje v prostorih nekdanje vojašnice v Ajdovščini. Po osamosvojitvi Tolminske zbirke, ki je leta 2000 dobila status Tolminskega muzeja, je muzej v občinah Tolmin, Kobarid in Bovec prisoten le kot matična ustanova. V dislociranih enotah na gradu Dobrovo, v Sežani in Ajdovščini so zaposleni sodelavci muzeja. Zbornik delavcev in sodelavcev Goriškega muzeja *Goriški letnik* izhaja od leta 1974 kot vsakoletna periodična publikacija, kot

občasne publikacije pa muzej izdaja *Berila*, spremne brošure in kataloge razstav ter posebej pomembna strokovna dela iz zgodovine in kulturne zgodovine Goriškega.

V letošnjem letu odprta nova poslovna stavba v Solkanu, ki jo je novogoriška mestna občina zgradila v sodelovanju z Uradom RS Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko, je velik vložek v kulturno življenje novogoriške mestne občine in je vredna dobrih 2,3 milijona evrov. V izjavi za medije je direktor Goriškega muzeja Andrej Malnič napovedal nadaljevanje gradnje, novi stavbi naj bi prizidali še krilo z restavratorskimi in drugimi delavnicami ter v sodobne razstavne prostore obnovili tudi vilo Bartolomei, park ob njej pa v urejen parkovni ambient. Po preselitvi zaporov, ki še delujejo v stranski stavbi kompleksa vile Bartolomei, pa se načrtuje ureditev celotnega muzejskega kompleksa z dograditvijo večnamenske dvorane in novih razstavnih prostorov. V gradu Kromberk naj bi bili reprezentančni prostori, kjer naj bi po direktorjevih načrtih gostili predvsem občasne razstave, saj je za stalne razstave premalo zanimanja. Zato je načrtoval vsako leto dve ali tri manjše razstave, s katerimi bi pozneje lahko gostovali po Sloveniji in v tujini.

Načrti direktorja Andreja Malniča in kolektiva Goriškega muzeja so ambiciozni. Muzej želimo še naprej razvijati in ob osnovni dejavnosti varovanja premične kulturne dediščine ponuditi tudi pestro razstavno in prireditveno dejavnost ter prostor kulturnega življenja za ljudi s te in one strani državne in etnične meje.